

Рефлексије о византијској музици - Мали увод у свет појачке уметности

[Гордана Благојевић, *Рефлексије о византијској музици. Мали увод у свет појачке уметности*. Друго, допуњено издање на српском језику. Посебна издања ЕИ САНУ, књ. 104. Шабац – Београд: Глас цркве, ЕИ САНУ 2024, 193 стр.]

Монографија ауторке др Гордане Благојевић „Рефлексије о византијској музици - Мали увод у свет појачке уметности“ настала је као резултат вишедеценијског бављења једним посебним обликом музичког израза који је познатији као византијско појање. Основну вредност овог музичког предања које у континуитету егзистира више од хиљаду година, ауторка не само да препознаје и идентификује него својом монографијом доприноси још већој актуелности византијског црквеног појачког израза. Супериорност ове музичке традиције није могла да буде нарушена ни након након пада Цариграда 1453. године. Њега је византијска елита која је мигрирала преносила са собом, према Балкану и западној Европи. Како су последице културних утицаја захваљујући померању становништва довеле до карактеристичних музичких иновација (на западу појава опере, белканта, кантабилности, полифоније...), тако је и данас обнављање византијског појања као специфичног начина интерпретације црквених песама, поново довело до препорода савремене црквености карактеристичне по специфичном облику наше празнично-црквене заједнице. Међутим, суштински дистанцирано од строге и беживотне западне систематичности, а увек слободно, непосредно и надахнуто, ово појање је било и остало неизоставни драгуљ како за духовну обнову тако и даљу музичку транспозицију захваљујући својим бескрајним асоцијацијама и ентузијазмом као божанским осећањем небеског усхићења што је у строгој и прецизној теолошкој терминологији именовано као есхаотолошког назначење.

Византијска музика, или њен најзаступљенији облик познатији као византијско појање никада не оставља равнодушним, не дозвољава никоме да остане њен пӯки пасивни конзумент који би се

задовољавао само слушањем интересантних оријенталних мелодијских заплета. Та музика не само да осваја него многе обузима до сржи њиховог бића. Из тог разлога је и ауторка др Гордана Благојевић своје појачко искуство надограђивала и обогаћивала професионалним научним проучавањем и крунисала својом другом докторском дисертацијом.

Захваљујући поменутиим предиспозицијама и компетенцијама како у практичном владању овом појачком вештином, тако и у стручном, професионалном и научном познавању ове музичке традиције ауторка је исту на сажет, а при том веома садржајан и инспиративан начин представила у овој књизи. Тиме је најширој публици омогућила упознавање и схватање музичког израза који је у историји цивилизације и културе остао непрекидно актуелан и за многе безгранично инспиративан будући да је основна карактеристика овог предања *свечана једносјавности*, а никако обратном.

Прво издање ова монографија доживела је 2020. године на грчком језику под насловом *Φωτοσκιάσεις στη Βυζαντινή Μουσική. Μικρή εισαγωγή στον κόσμο της ψαλτικής τέχνης*, у издању Црквене фондације за византијску и традиционалну музику свете Атинске архиепископије. Друго, допуњено издање прилагођено је читаоцима на српском језику. Др Гордана Благојевић у својој монографији на иновативан начин користи савремену технологију, користећи „кју-ар“ („QR“) кодове како би се читаоци путем аудио и видео материјала упознали са ризницом византијског појања. У другом издању монографије звучни примери су прилагођени читалачкој публици, тако да је већи део на црквенословенском језику. Осим доприноса познавању историје и развоја византијског појања, посебан значај ове монографије огледа се у чињеница да ауторка приступа теми из угла етнологије и антропологије. Др Гордана Благојевић је отворила ново научно поље, антропологију византијског појања.

Мултидисциплинарни научни приступ, примена технолошких иновација, научни, а у исти мах популарни начин излагања, чине монографију ауторке др Гордане Благојевић „Рефлексије о византијској музици - Мали увод у свет појачке уметности“ приступаћом како научној, тако и широј јавности.

Ако би једина могућа дефиниција певања била то да певање представља најузвишенији начин обраћања, онда би само византијско појање могло да иступи још један корак, односно да надиђе претходно речено. Због тога би без појања многи црквени обреди

остали у границама обичног сујеверја, јер једино уз појање, а посебно византијско свака служба и заједница стичу могућност небеског благодатног усхићења које су Стари Грци персонализовали у личности најмлађе музе - Ураније.

Ова монографија представља најуверљивије сведочанство да и систематизовано византијско појање као осведочен предањски облик интерпретације богослужбених песама може да парира божанском, поетско-стваралачком заносу и домету којим православни на нај-адекватнији начин испољавају веру и смисао свог постојања.

Драган Ашковић